

GELEZEN

In deze rubriek wordt naar recent verschenen publicaties verwezen.

Kolen, M. (2017). De ongekende mogelijkheid van het alledaagse: Een kwalitatief-empirische, zorgethische studie naar morele betekenissen in de alledaagse omgang tussen jongeren met een licht verstandelijke beperking. Academisch proefschrift Universiteit Utrecht.

Het proefschrift is via deze link te downloaden: <https://repository.uvh.nl/uvh/bitstream/handle/11439/2932/Kolen%20Michael%20De%20ongekende%20mogelijkheid%20van%20het%20allegaagse.pdf?sequence=1>

Laat u niet afschrikken door de ondertitel van het proefschrift van Michael Kolen die misschien wat minder uitnodigend kan overkomen. Kolen is werkzaam als adviseur zorgethiek en geestelijk verzorger bij de Stichting Prisma. Of zoals hij zichzelf voorstelt: “Ik ben geen pastoor en geen psycholoog. Ik zit er ergens tussenin. Ik vertel geen verhaal, maar kijk mee naar jouw verhaal.”¹ De traditionele manier waarop de zorg voor mensen met een verstandelijke beperking wordt vormgegeven, bleek niet goed uit te pakken bij jongeren met lvb-problematiek die zich een aantal decennia geleden als nieuwe doelgroep binnen deze zorg aandiende. Deze jongeren bleken mondiger en lieten ander probleemgedrag zien dan men in deze sector gewoon was.

Een bijzondere invalshoek van Kolen is dat hij de alledaagse omgang tussen zorgprofessionals en de jongeren centraal stelt om tot betere lvb-zorg te komen. Recente maatschappelijke ontwikkelingen (vermaatschappelijking van de zorg, individualisering, de nadruk op zelfredzaamheid, moralisering van de maatschappij, transitie van de verzorgingsstaat gekoppeld aan kostenreductie in de zorg) versterken het verlangen van jongeren om mee te kunnen en

mogen doen en de overtuiging de regie over het eigen leven prima te kunnen voeren.

Dit thema, de spanning tussen erbij horen en de onmogelijkheid gewenste maatschappelijke prestaties te leveren, werkt Kolen nauwgezet uit. Hij dwingt de lezer om uit zijn/haar gangbare professionele box te stappen. Natuurlijk is het belangrijk om te blijven streven naar betere diagnostiek en behandelmethodieken, maar vergeet daarbij niet de mogelijkheden voor het realiseren van goede zorg door de alledaagse omgang tussen zorgprofessional en jongere onder de loep te nemen. Dit houdt o.a. in dat de kernvraag voor een zorgprofessional niet zou moeten zijn: “Ik weet wat goed voor je is”, maar “Wordt er iets goeds mogelijk gemaakt door, met en voor jongeren, goed in de zin van: voor hen goed gebleken?”

Maar ook geldt voor de zorgprofessionals zelf dat zij niet slechts uitvoerders van beleid zijn en geen ideaal van burgerschap hoeven te implementeren, maar het samenleven met de jongeren mede mogelijk te maken. De alledaagse omgang in de lvb-zorg kan als plek voor identiteitsvinding worden beschouwd. De in de regel opgelegde negatieve identiteit van een lvb-jongere (waarin vooral wordt benadrukt waartoe hij/zij allemaal niet in staat is) zou het zoeken naar mogelijkheden om een eigen positieve identiteit te ontwikkelen meer dan interessant zijn.

De alledaagse omgang heeft niet alleen betekenis voor de jongere zelf als ‘oefenplaats’ en voor de zorgprofessional als ‘werkplaats’ maar ook voor de zorgorganisaties als ‘broedplaats’: Bestaande instituties kraken in hun voegen, omdat ze de vragen en bijbehorende spanningen omtrent het goed samenleven niet meer

¹ <https://www.prismanet.nl/dit-biedt-prisma/behandeling/behandeling-als-je-woont/geestelijk-verzorger>.

weten te ondersteunen. Volgens Kolen biedt de transitie van de zorg mogelijkheden: door nieuwe coalities te sluiten met andere maatschappelijke partijen, waaronder burgerinitiatieven en commerciële partijen, zou de kiem van nieuwe instituties liggen die het alledaagse leven van, met en door jongeren met lvb-problematiek weten te borgen.

De studie van Kolen levert geen pasklare oplossingen maar wel een andere en verfrissende manier van kijken op een groep jongeren die maatschappelijk vaak als ‘lastig’ wordt gezien. Ook door zorgprofessionals die het lastig vinden, omdat er vaak niet iets te repareren of op te lossen valt, terwijl dat dan wel van hen wordt verwacht. Een mooie eerste stap op zoek naar een positieve identiteit zet Kolen in de laatste paragraaf van zijn proefschrift: “Lvb-jongeren raken misschien wel de zenuw van de tijd waarin we leven, de vraag hoe we met de spanning tussen verschillende betekenissen die een fundamenteel pluriforme samenleving nu eenmaal kent, om kunnen gaan” (p. 213).

De onderzoeksmethoden die Kolen gebruikte kunnen ook als een aanvulling gezien worden op het gangbare arsenaal van een praktijkonderzoeker: de observatietechniek ‘shadowing’ en ‘spectating’ en het computerprogramma Atlas.ti (<https://atlasti.com/>) om de grote hoeveelheid observatiedata op te slaan en te analyseren. Kortom, wilt u zich buiten de begaan-de zorgpaden begeven: lees dit proefschrift!

AP

Kaal, H., & Jong, J. D. de (2018). Kom me horen: 11 levensverhalen van delinquenten jongeren met een LVB. Amsterdam: Brave New Books.

De publicatie is via deze link te downloaden: <https://www.hsleiden.nl/binaries/content/assets/hsl/lectoraten/lvb-en-jeugdcriminaliteit/publicaties/def-binnenwerk-kom-me-horen-020319.pdf>

In de afgelopen jaren zijn er meerdere onderzoeken gedaan naar de ‘kenmerken van mensen met ene LVB die delinquent gedrag

vertonen. Daardoor hebben we meer inzicht gekregen wat risico- en beschermende factoren zijn voor deze problematiek bij deze mensen. Voor dit boek zijn 11 delinquenten jongeren met een LVB geïnterviewd over hun verleden, hun heden en hun toekomst. In dit boek gaat het om de mens en zijn levensverhaal en niet om de cijfers.

Niet dat de cijfers er niet toe doen, maar ze worden meer betekenisvol als die statistieken tot leven komen. En dat gebeurt in de levensverhalen. De cijfers maken duidelijk welke kenmerken we relatief vaker zien bij mensen met een LVB en ernstig probleemgedrag, waaronder delinquentie. Bekend is bijvoorbeeld dat delinquenten jongeren vaker uit minder gunstige (en dat is eigenlijk nog zwak uitgedrukt als je dit boek leest) gezinssituaties komen, zoals uit een gebroken gezin of een gezinssituatie waarin geweld voorkwam. Maar daarbinnen is ook nog een enorme diversiteit mogelijk. Zo is de vader van Damian overleden toen Damian nog maar vier jaar was, heeft Geraldo in minstens 20 pleeggezinnen gewoond, omdat zijn vader in de gevangenis zat en zijn moeder aan de drugs was en was er heel veel ruzie tussen de ouders van Davey. Ook hebben deze jongeren veel negatieve levensgebeurtenissen meegemaakt. Dat wordt helemaal duidelijk in de tijdlijn die voor elke jongere aan het eind van zijn verhaal weergegeven is. Hoe de jongeren die hebben beleefd en wat voor effect dat volgens henzelf heeft gehad op hun leven en gedrag, wordt alleen maar duidelijk door naar de jongeren zelf te luisteren.

In dit boek wordt voor de 11 jongeren, in hun eigen woorden, beschreven hoe ze hun complexe en meestal niet al te positieve sociale omgeving hebben beleefd. Waarom zijn ze, vaak al op (zeer) jonge leeftijd, begonnen met vechtpartijen en stelen, maar ook met blowen en dealen en hoe kwam het dat het voor velen van hen nog verder is gegaan, tot gewelddadige overvallen aan toe? De jongeren vertellen er behoorlijk openhartig over. Ook vertellen ze over dat ze al met veel hulpverleners te maken hebben gehad en wat het hen heeft op-

geleverd. Daaruit blijkt ook (en gelukkig) dat sommige begeleiders heel belangrijk kunnen worden voor een jongere; door er echt voor die jongere te zijn, dingen voor hem te regelen en naar hem te luisteren. Maar ook andere personen kunnen een positieve invloed hebben, zoals een vriendin.

De verhalen laten de minder mooie kanten, maar ook de mooie kanten van hun persoonlijkheid zien en geven meer inzicht in de leefwereld en belevingswereld van deze jongeren. Ze laten zien dat de jongeren meer zijn dan alleen maar hun misdaden; het zijn jongeren met een levensgeschiedenis die veel ingewikkelder en problematischer was dan uit de statistieken blijkt.

Deze verhalen helpen bij het beter begrijpen van de ontwikkeling van crimineel gedrag van jongeren met een LVB, maar bieden ook aanknopingspunten voor professionals en naasten over hoe deze jongeren geholpen kunnen worden om een positiever toekomstperspectief te krijgen.

Dit boek was oorspronkelijk alleen in gedrukte vorm verkrijgbaar, maar is nu gelukkig ook als gratis pdf-bestand te downloaden. De link hiernaar staat onder de titel van deze publicatie.

JD